

života). Naravno, pre četvrte godine veoma je teško navesti dete da uopšte razgovara o bilo kojoj opštoj pojavi, jer ono ne rasuđuje o opštim klasama. Dete se služi sinkretima, participacijama i prostim asocijacijama u prostoru i vremenu. Njegovo zaključivanje se svodi na sporo misaono prebacivanje s konkretnog na konkretno, tj. na transdukciju. Sve ove karakteristike nerazvijene misli mogu da se uoče na različitim materijalima, ispitujući dečji odnos prema svetu uopšte. Kada dete prevaziđe nivo sinkretičkih skupina i posegne za kompleksima (koji predstavljaju zamenu za univerzalije), moguće je razgovarati s njim o snu kao fenomenu. Tada, međutim, dolaze do izražaja u punom vidu sve karakteristike nerazvijene misli, na koje se manifestni realizam oslanja (to biva oko četvrte godine života).

San je prostom asocijacijom u vremenu (da se sanja dok se spava) i participacijom objašnjen kao deo noći, ili deo kreveta. Otkuda ideja da je san spektakl u kojem mogu svi prisutni da učestvuju? Na početku svoga života dete, pomalo, živi kao u zemlji Dembeliji: na samu pojavu potrebe, potreba se zadovoljava. Tek što ogladni i zaplače, već ga hrane, samo što mu dosadi u krevetu, već ga nose, samo što pruži ruku, već mu u nju stavljaju igračku, maze ga, tepaju mu, a ono samo leži! Nema nikakvih muka i problema, potrebe se zadovoljavaju odmah, bez odlaganja. Svaki oblik animizma (oživljavanje neživog) mora vući korene iz ove početne omnipotencije. S prvim odlaganjima i zabranama, ovo početno SVE (nediferencirani univerzum) počinje da se raščlanjava, dete uviđa svoju ogromnu zavisnost od ljudi, iz čega će se, kasnije, razviti artificijalizam, ideja da je sve na ovom svetu proizvod ljudskog roda. Artificijalizam je najlogičniji nastavak stanja u kojem se prvobitna omnipotencija projektuje u ljude — po principu: umesto da ja činim sve, ljudi čine, stvaraju sve, pa prema tome organizuju i snove. Ono što je tuđe mora biti, da bismo ga opazili, spoljašnje, vidljivo, a uz to i materijalno. Istina, moramo reći i to da je artificijalizam delimično i stvar prostog neznanja kako stvari u svetu nastaju, šta čovek pravi a šta ne. Dokaz za to je činjenica da se on duže manifestuje kod gradske nego kod seoske dece, koja imaju prisniji kontakt s prirodom. Naravno, u ranijem uzrastu dete nije u stanju da shvati objašnjenje o nastanku stvari, tako da znanje ovde ne igra odlučujuću ulogu.

Ako je san proizvod nekog drugog i ako je materijalan, pa i vidljiv (u snu), šta se s njim desi kada se probudimo, kuda se on to sakrije? Ako u toku spavanja stoji ispred nas, ko ga to zapravo drži? Relativno brzo, dete shvati da san nije u sobi, već u glavi, ali to nije dovoljno za pobeđivanje realizma sna. San dete svojim prividom odvlači na stranputicu. Privid ga vezuje za sadržaj sna, za određene okolnosti i događaje, i to utiče na shvatanje da je san materijalan.

S pojavom potpune klasifikacije, kada se detetova misao ubrza, postane gipka i reverzibilna, dete više ne upada u kontradikcije. San je naša misao dok spavamo, a misao je unutrašnja i bez stvarno opipljivih dimenzija. San postaje nemoćan da dete ovog stadijuma privuče svojim prividom na pogrešan zaključak. Ono sada govori o snu uopšte i odvaja ga od svakog pojedinačnog sna, tj. pojedinačnog sadržaja, odnosno u stanju je da se distancira.

Može nam se učiniti da ove zablude u pogledu tumačenja snova previše dugo traju u životu pojedinca. To, naravno, nije tačno. Prvo, shvatanje sna uopšte nije jednostavna stvar, san predstavlja najizrazitiji oblik subjektivnog, ali je razumevanje ove subjektivnosti značajno komplikovano prividnom živošću snova. Drugo, pojedinac je relativno retko u situaciji da tumači i da se određuje prema ovom svom doživljaju, jer ne može uvek da se seti onoga što je sanjao.

Ovde smo, dakle, govorili o snu kao objektu saznanja. Težište je bilo na razmatranju tumačenja, odnosno shvatanja snova pod uticajem razvoja mišljenja. Da bismo objasnili zašto se u određenim periodima razvoja snovi tumače na određen način, govorili smo, u okviru opšteg razvoja saznanja, o simboličkom sadržaju snova i o sredstvima pomoću kojih se onirički simboli iskazuju, tj. o mentalnim slikama.

IZVORI:

¹ Barten S. & Franklin M. (Eds.), DEVELOPMENTAL PROCESSES — HEINZ WERNER'S SELECTED WRITINGS, International Universities Press, Inc. 1978. vol. 2.

² Lj. Guzina, DEČJE SHVATANJE SNOVA, Rad saopšten na Saboru psihologa SRS 1973.

³ Lj. Guzina i saradnici: S. Tomić, S. Nikolić, J. Mihajlović, Lj. Nešić, ISPITIVANJE NEKIH ASPEKATA KOGNITIVNOG RAZVOJA DECE U PRVOM RAZREDU OSNOVNE ŠKOLE, »Naučni podmladak« br. 1, 1978, str. 61—78.

⁴ I. Ivić, ČOVEK KAO ANIMAL SYMBOLICUM, »Nolit«, Beograd 1978.

⁵ J. Piaget, LA REPRESENTATION DU MONDE CHEZ L'ENFANT, »Alcan«, Paris 1938.

⁶ J. Piaget & B. Inhelder, L'IMAGE MENTALE DE L'ENFANT, Presses Universitaires de France, Paris 1966.

⁷ MONIQUE LAURENDEAU & ADRIEN PINARD, LA PENSEE CAUSALE, Presses Universitaires de France, Paris 1962.

onirička ogrlica milko valent

Predgovor

Onirička ogrlica, unekoliko eksperiment, svoj nastanak duže prilično neskromnoj želji da se radi na dva razboja. Slučilo se ovako: radeći na zbirci pjesama *Ametist i sandalovina*, autor je preostalo vrijeme poklanjao prilogu* o psihologiji sna, eseju o metamorfozama psihičke energije. Prije neočekivanog obrta u onirički dnevnik (ili noćnik), sva pažnja »preostalog vremena« bila je usmjerena na istraživanje Freudove »cenzure« (zamišljeno poglavlje: *Semiotika cenzure*) i Jungove »individualizacije« (zamišljeno poglavlje: *Model potpražne budnosti*). Stanovita komplementarnost problema obećavala je jedinstveni rad u dva poglavlja, u stvari, komparativnu analizu spomenutih aspekata psihičke energije. Ovaj neprijeporno zanimljiv naum, nakon polunamjernog obrata u oniričko ostavljen je za kasnije, a onirička ogrlica, devetodnevna niska onirizma, kuša ga korisno zamijeniti pokazujući se tek — bez velikog opterećenja kritičkim aparatom — kao praktički prilog psihologiji sna, kao materijal neposrednog iskustva, a za suvislije istraživanje nesvjesnog.

dobre krhotine navodilje:

— (...) *Chönyid Bardo* bavi se stanjem sna koje nastupa odmah poslije smrti i onim što se naziva »karmičkim iluzijama«.

C. G. Jung, »Psihološki komentar *Tibetanske knjige mrtvih*«

— (...) nauljen je držak TAI-CHEIN i leptirast-arhetipast malko (...)

(...) nauljen je držak sna kromirana bludnica pjesnika (...)

Valent, *Koan*, San kromiranog drška

Prvi onirizam — snijeda, 2. septembar 1981.

02^h Iznurenost postignuta *Ametistom i sandalovinom* po prvi puta stvara, bolje reći pomaže pri tome, teško podnošljivu oniričku sumaglicu. Prije brzih rotacija polusna pamtnih stihove u nastajanju: »što imenuje grad/nejasna ili dobra gradnja/isušena metafora tlocrta/ništa...«. Stihovi bljede, ostaje ruka i papir s tri—četiri zamagljena grča. Pribirem se tonući u neizvjesnu potpražnu budnost; pretapanje s intenzivnim osjećajem zebnje i zime, polarna studen zaokružuje gležnjeve. Podrhtava radni stol, pod, a i ruke se tresu zapanjujuće ritmički. Srh. Rasprskavanje straha ispod ošita. I onda slast prelaza. Velikim koracima hodam vrhovima nebodera, laganim skokovima tu i tamo preskačem kanjone ulica. Sonorni glas u uhu kaže: »Proizvodiš simbole!« Ne prepoznajem ulice. Odjednom padam uz neku fasadu; poput lifta bešumno i sigurno zaustavljam se na postolju predviđenom za spomenik. Ukrućujem se; u podnožju opažam mnoštvo razasutih bjelokosnih lubanja. One tiho šapću: »Kako je ovdje mračno, kako je ovdje neprimjerno.« Preplavljuje me osjećaj sažaljenja. Pokušavam sići sa spomenika, ali ne mogu. A tako bih želio pomilovati njihovu glatku i nježnu kost, njihati ih u naručju i tepati. Zapodijevam razgovor s lubanjama. Istovremeno oniričko za nijansu slabi, kroz sivotamnu smjesu prozire se zelenkasta ploha pisaćeg stola. Nervozno, dapače bijesno, grabim odnekud komad papira i olovku; razaračkom pomamom, polusvjestan, zapisujem razgovor snoviđenja:

Ja: — Zašto ste tako nisko pale, lubanjice moje dugovječne? Lubanje: — Nema nisko i nema visoko, spomeniče naš.

Ja (zabrinuto): — Ali ipak, postoje barem ametist, trijezna smrt. Katkada i svjetlacava rođenja razvedre svemirski obzor, razrijede vječni tok tame.

Lubanje (graktavo): — Nema ametista, nema sandalovine.

Ja: — Kako ne? A što je s ovim stihovima »što imenuje grad/ /nejasna ili dobra gradnja/isušena metafora tlocrta/ništa...«?

Lubanje: — Ništa, ništa. Ništa, ništa. Hlad biblioteka više je ništa od ovih naših klepetavih kostiju.

Ja: — Vrlo pretenciozno, drage kolegice, vrlo! No, ne zamjeram vam. Iz vaših duplji iskri zavidljivo govno smrti.

Vaše željusti više nisu kompetentne, vaše kljove slušaju tek somnambulni crvi podzemlja, žuti mjesečari pogrebnici, pretili žderači smrtnih mahovine...

Lubanje: — Ali...

Ja: — Nema nikakvo ali, ipak, ako! Zapad je opterećen isključivostima, kaže Jung, a Istok radije živi i:i.

Lubanje: — Ali mi smo lubanje Zapada, za nas ne važi istočna varijanta veznika... veznika...

Uz dijabolički štopot tihnu glasovi lubanja; pretapanje izvode dva majstora scene, dva harlekina. Plahtama pokrivaју gomilu koštanih lopti, dok istovremeno sivi režnjevci migoljavo poskakuju na zelenkastoj plohi mog stola. Ipak prevladava sivo, orgija sivila. Bojim se. Boli me koljeno; režnjevci mozga uvlače se u srce, kapi more plave mi čelo, najradije bih se ubio. Tako je nedavno učinio Boris, bivši student anglistike. Sa sedmog kata i pravo u heart of darkness. Sivo, sivo, sivo.

Opet proviruje zelenkasto, ipak ostaju sive mrlje. Glas šapće: »A lirska konstatacija?« Ruka slijedi šapat, šušti papir: »proljetne etikete sunca/uvježbavaju ljekovitu auru sivila/elitni make-up...«.

Lagani zaokret. Opažam konture sobe, pojedine predmete; nisam siguran da li sanjam ili ne. Crveno-crni kvadrat koji sam izradio pastelama prije nekoliko godina prepredeno se smije, na trenutke čak grhotom. Dižem se od stola i bježim prema prozoru. Sada se ceri. Želim se zaštititi brzim gestama, pokretima lijeve ruke pravim zagonetne osmice, devetke; metodično, nalik davno ustanovljenom ritualu, prestrašen pljućam u pravcu crveno-crnog kvadrata: nacerenog pasteliziranog čudovišta. U glavi brujе zbor pjevača: »Uostalom, kojeg si ti stvorio. Ha, ha, ha-ha-ha, laj, laj, laj šubi dubi du...« Soba postaje tjesna od strave i nesnosno vruća, prenatrana crnim i crvenim kvadratima. Dižu se, počinju letjeti očito ljuti, drzovito ljuti na mene. U gusto zbijenim formacijama zalijeću se u moje lice. Izbjegnem sraz, poletim munjevito kroz zatvorena vrata i nađem se na WC-skoljci. Brzo bućnem u nj, naglavce zaronim u odvodnu cijev koja začudo miriše po metvici. U grobnoj tišini sklizem se niz masne fekalizirane stijenke brzinom svjetlosti, i evo me na ulici za tri nanosekunde; potpuno sam suh, neokaljan. Veselo gledam u osvjetljeni prozor moje sobe. Fićukam. Ne bojim se više crno-crvenih kvadrata, zapravo još snažnije žudim sobu, jače no ikada. Hladno i odlučno zakoračim na stepenište mog ulaza. Onako usput, spazim neko komešanje u lijevom kutu; podroblijim pogledom otkrivam da je riječ o ševi. Hm, točno ispod portafona, pri punom poslu, radosno dahće moj susjed Stanislav, a partnerica pritisnuta uza zid tiho cvili. Stanislav okrene glavu, nasmiče se i reče: »Dobro večer!« ne prekidaјуći svakodnevnu djelatnost. Stepenište, lift, hodnik... sve u jednoj nanosekundi. Vrata stana otvaraju se automatski. Ulazim. Dobro raspoložen, simpatično voajerski uključujem portafon i ćulim uši. Predišući zvukovi. Vražji Stanislav. Trese se portafon: »Hr, ah, Ljiljana, daj ga stisni svojim toplim ljubičastim laticama ametista, daj, svršavam, daj!«. Ne mogu se suzdržati, pa i ja viknem: »Daj, daj, bravo, naprijed!«, a zatim isključim portafon. Zelenkasta ploha sve jače prodire, čini se da onirička sumaglica slabi. Stol je posve vidljiv, i ja sam doista u svojoj sobi. Jaka glavobolja, izmoždenost. Bacam se odjeven na krevet, i do jutra ne mogu zaspati.

*
*
*

Drugi onirizam — četvrtak, 3. septembar 1981.

03^b Plod je višesatnog bavljenja, neizvjesnost autorskog subjekta; takvom plodu, uz neizbježnu refleksiju, pridonesi jučerašnje oniričko iskustvo. Neki dijelovi *Ametista i sandalovine*, obogaćeni, dospijevaju u višeznačan rasap (dobar rasap ili »konzistentan rasap«) koji nesebično iznjedruje provocirano kolektivno nesvjesno. Kriptomnezija filogenetskih maslaga žudi simptomatičko čitanje, skriveno sjećanje trudi se kroz stvaralaštvo i san, preciznije: polusan naročite budne vrste: bolna onirička aktivnost, nemirno stanje. Za razliku od »običnog« sna, to je opasno stanje.

Iscrpljen, istanjenih živaca, osjećam potmulu najavu oniričkih rotacija. Zadnje što sam istisnuo zvuči ovako: »... da mi je samo znati tko pretvara u sivo moje akvarele/moje leđište za pivo/a ipak ne dam dan, ništavni kapak i proljetni smijeh...«. Zelenu plohu stola zaposjeda magla/strah.

Na kiosku kupujem kartu. Vidno uzbuđen, neobično bojažljiv, tresući se ulazim u nepoznati zoološki vrt. Brzo i košmarno mislim. Zašto baš želim vidjeti vuka? Kako bizarno, kako

degutantno. Osjećam se odvratno. Na lijevo rame mog eteričnog tijela sleti vrabac i prijateljski me nagovarajući pokazuje put prema vučjem kavezu. Ne volim rešetke, ne volim vukove, a ipak uklipljen stojim. Nagla skala preobraženja. Vrabac postaje kos, kavez se pretvara u pećinu, a vuk sve više nalikuje stariči koja očito prima neki oblik socijalne pomoći. Otkuda očitost potpore? Narančastim kljunom kos pokazuje staričine oči, napregnute i izbuljene na izboranom ovalu obraza. Zastala je na korak ispred mene, čudno plaha, lijepa i zbunjena. Gledamo se netremice; oči su joj mirne, ne više izbuljene, i dupkom pune ametista. Kos prhne, dan nestane. Noć. U blizini žmirka sveti-ljka, varavo titra stvarnost, a ja postajem sve tužniji, tako tužan da bih u trenutku mogao postati žena sa sedam velova. Poludraguljne oči gledaju me napregnuto frcajući ametist-upitnike. Sjedamo na obližnju klupu i sanjamo zajedno zagledani u žudnju. »Ali ti ovo sanjaš, ne boj se mišta!« Ipak se tresem. Ona uporno vabi crvenim tijelom sandalovine, zabacuje glavu smiješeci se s neno. Na mahove pričamo o čudesnim zbivanjima u životinjskom carstvu. A poslije, izmučeni oklijevanjem i zastajki-vanjem, igramo se oko ograde od kovanog željeza. Strah. Sve bli-jeđi: i ametist i sandalovina.

Groznica prelaza. Umjesto da ugledam plohu stola glatku i spremnu, opažam svoje ruke kako se igraju starom blatnjavom tenisicom. Dižem se s poda i teturajući odlazim do prozora. Zora u prostoriju ubacuje nove užase, gustinu dana: gusti privid. Umoran. Spavati. Ne sanjati! Umrijeti u snu. Nestati.

Treći onirizam — petak, 4. septembar 1981.

01^b Jučer oko podneva imao sam prvu krizu. Nekoliko brzih oniričkih grčeva smijenio je bol u predjelu srca, a zatim je uslijedilo drhtanje tijela praćeno strahom. Strah i drhtanje. U panici pomislio sam na neke jače sedative li meditaciju, ali sam odlučio prepustiti se »psihosomatskim gestama« i pratiti simptome na razini one budnosti za koju sam bio u tim trenucima spreman. Kriza je potrajala otprilike jedan sat; bol i drhtanje prestali su istovremeno, dok je strah još dugo tinjao, pokušavajući me vratiti u panično stanje. Ostatak dana, sve do devet navečer, dok nisam počeo raditi na knjizi, proveo sam u vrlo neugodnom raspoloženju.

Od devet do jedam poslije ponoći iscrpljujuća zategnutost označavalačke prakse, radost i muka jezičkog rada, a nadasve spoznaja da jezik nije mrtva/nepokretna materijalnost, već dinamična tvornost erosa i ostvarenja, spoznaja da je autor raspršeno mjesto proizvodne ljubavi: ljubavnik teksta, erotički radnik. // Op. aut.: raspršeno mjesto znači ono mjesto koje oskudijeva subjektom, prepoznatljivom sabirnom točkom. ///

»Grad jesi jeziv/imenom gladi označen/grad/miluj tučak/prušnik snen/surov sklad!« Pri ovom odlomku hladni usredotočenost erotičkog radnika nad *Ametistom i sandalovinom*, tu iscrpljujuću zategnutost počela je rastakati onirička glad.

Zamagljen prostor između svjetiljke i stola; brzo nestaju oštre konture predmeta, a na mjestu gdje je bila velika žuta olovka pojavljuje se ogroman mornarički kolt pun crnih konfeta. Boli me glava, teško dišem. Iako prestrašen do prozračnosti, grabim kolt odlučnom kretnjom i zadijevam ga za pojas. Marševskim korakom stupam ravno u prostranu srednjovje-

adrijana maraž: parcele, 1978, bakropis u boji

kovnu oružarnicu, napućenu najrazličitijim oruđem i oružjem. Primjećujem drvene plugove, motorne kosilice, puške kremenjače, srpove, petstomilimeterske topove bez lafeta, bestrzajne haube, koplja, vile s tri zupca, oštre kose, rakete zemlja-zrak («Dosta, ne mogu više gledati!»), četiri atomske bombe od 125 megatona, tačke, lopate, pištolje, grablje za nisku travu, nekoliko bombardera, tri lovca («dosta, ne mogu više»), motike, dugačke osti, dva tenka »Sheppard«, japanski mitraljez, kolekciju prigodnih zastava, nepromoćive navlake za sablje, pračke za obranu zidina... to je sve. Ništa više ne mogu opaziti. Razljućen, vidim kolt i prijetim čitavoj oružarnici. Vičem: »Ne želim nož od opsidijsana, gnjade jedne! Želim nož od ametista!« Rez. Ljubičasti dim guta moju oružarnicu, moj kolt pretvara u veliku žutu olovku, a mene čini bojažljivim. Prokletstvo! Zaprepašten tonem u varljivu svakonoćnicu radnog stola. Oniričko me ostavlja u vrućici, ostavlja me na cjedilu izmoždenog i utučenog, prepušta me bezrazložno sumornom bijesu. Do đavola, opet moram biti samostalan!

Subota, 5. septembar 1981. — Trodnevno oniričko iskustvo loše je utjecalo na moje psihosomatske procese; tako ih je oštetilo da sam prisiljen napraviti jednodnevni prekid. U skladu s tim, danas ću se posvetiti fizičkom radu, i na taj način vratiti organizmu prostodušnost koju zacjelo treba (barem na kratko) više no zamršeno raskošje oniričkog, ili težinu nesvijesnog.

Četvrti onirizam — nedjelja, 6. septembar 1981.

01.30^h Svjež. Subotnji fizički naponi izoštrili su čula, percepcija poetskog materijala funkcionira. Oko pet i pol sati nije bilo nikakva zastoja, naprotiv, nisam čuo čak inače uobičajene semantičke šumove, prelamanje i nedoumicu značenja koja redovito prati erotičku proizvodnju. Tek nakon ovih stihova: »... ušao sam u slastičarnicu /samo ti valerijana/ na uglu ljekovite i sive/ulice/, osjetio sam onirički poziv nalik na silovito gibanje plime; moj mali komorni okoliš zanijhao se je vrlo brzo, zavrtio oko svoje osi i potonuo.

U brodogradilištu je izuzetno živo. Nije ni čudo, jer danas je porinuo motornog broda »Necastivi«. Ja sam zadužen za šampanjac, jasno, i barba Floris me požuruje. Kao munja potrcim, rastrčim se po uličicama, zavirujem u sve trgovine, pa čak i u one koje nude samo tekstilnu robu, ali šampanjca nema nigdje. Očajavam. Čupam kosu. Što sad? Do vraga, kako brod može biti porinut u more bez šampanjca? Ne može, sto mu upišanih kitova zajedno s Macferrsonom! Vrtim se na mjestu poput zvrka, kršim ruke i priželjkujem smak svijeta. A onda oprljen idejom šmugnem u prvu trgovinu i kupim bocu mineralne vode. Opet u brodogradilištu. Barba Floris me krovožedno promatra držeći u ruci bocu mineralne vode; dok se publika previja od smijeha, dokeri se mračno cere podbadajući Florisa. Barba potmulo krične: »Kretenu, ovim ćemo tebe krstiti«, i zamahne bocom prema naprijed, razbivši je posred mog čela u stotinu komadića. Grličem boce, koji mu je ostao u ruci, krenu ravno prema meni, s namjerom da mi prereže grlo. Želim pobjeći, ali ne mogu. Dohvativši me za gušu, barba Floris, mirno poput kirurga, ostatak stakla reže mi grlo. Krvi lipti, upravo šampanjski pjenu se crvena pjena. Nestajem. Očito, umirem.

Nikako da se prestanem tresti. Stol je još crvenkast. Dižem svoje eterično tijelo, gasim svjetlo i lunatički precizno pronalazim ležaj. Oniričko iscrpljuje, ali katkada čini budnim, toliko budnim da budnost liči onom stanju transcendentale meditacije kada se meditira Ništa; to je budnost bez fenomenološkog obilja. Tako savršeno budan, ja već mirno spavam.

Peti onirizam — ponedjeljak, 7. septembar 1981.

02.15^h Dani postaju sve profinjniji. Mjera preosjetljivosti koju plode onirizmi dobro utječe na hod knjige. Onirički košmari kao da me stanjuju sve do erotičkog, djelatnog spisateljskog vrška, označiteljskog vrhunca. Distribucija značenja surađuje s uložnim proizvodnim naporom, a prelaz u oniričko iz noći u noć postaje sve brži i mahnitiji. Tako i sada, prilikom uobličena dijela pjesme: »nebo treba skloniti/ne uspijeva više nebo/nebo hoće ne biti/neboskloniti se nekamo/, sa strahom u krilima naglo sam sletio u malu knjižnicu.

Uvučem krila i pogledam oko sebe. Mala, mirna, mračna knjižnica. Nježno zirkam po vidljivo opterećenim policama. Zatim prilazim informatoru i pitam ga da li knjižnica posjeduje *Ametist i sandalovinu*. »Kako ne, gospodine«, reče, »ta upravo ovu knjigu posjedujemo u deset tisuća primjeraka«. Zaprepašten pitam koliki je kapacitet knjižnice, a on mi lakonski odgovara: »Deset tisuća, gospodine.« Ovo zaista više nisam mogao podnijeti; izbezumljen izvučem krila i poletim furiozno.

Nenadano, kroz prašinu, ugledam se kako stojim ispred svoje kućne biblioteke. Odjeven u pižamu listam peti svezak Opće enciklopedije, a nekoliko trenutaka kasnije ležerno ga stavljam na mjesto da bih odmah zatim ugasio svjetlo i somnabulistički nehajno pronašao krevet. Neprirodno miran, okrutan, hladno sanjariim o strukturi svoje najnovije knjige.

Šesti onirizam — utorak, 8. septembar 1981.

03.30^h »i biti albatros, bumica/standardna bastard ptica/« Pri

završetku ovog sklopa (ptica) obuzme me histerični egzibicionizam. Vidim milijun očiju kako me odvrtno ljubopitljivo gledaju. U želji da se spasim, da izbjegnem ispitivački maraton, razbacam papire po podu, a zatim se i sam bacim na nj. Mnoštvo snoviđenja, zapravo njihovih krhotina, kaleidoskopski se komeša u vrtlogu oniričke strasti. Ništa ne mogu razabrati. Samo vodnjikava vrtnja otpadaka. I strah, opet strah da se neću probuditi u sebi. Užas.

Jutro. Budim se, protežem svoje izmurene udove. Gle! Zaista ležim na podu; potpuno odjeven i okružen zgužvanim papirima. Prisjećanje.

Sedmi onirizam — srijeda, 9. septembar 1981.

02^h Radio sam mnogo, sve dok nisam osjetio oniričku muku, neki oblik budne pospanosti. Sada, nekoliko minuta kasnije, veselo promatram pojavljivanje filmskog platna na suprotnom zidu. Odmah počinje film. Špica je ispunjena treperavim inicijalima: A. I. S. P. Zaustavljam projekciju i pokušavam odgonetnuti inicijale. Začudno lako razotkrivam značenje prva tri inicijala: *Ametist i Sandalovina*, ali četvrti pruža stanoviti otpor, osjećam da se susreže ne bi li ostao tajna. Šapće mi u uho da nije vrijeme, da društveno-politički trenutak nije sklon njegovoj boji, i da zbog svega toga mora biti strahovito oprezan, itd. Šapuće dugo i sadržajno. Ali naslutivši koliko sam tužan, nakon kraćeg oklijevanja otkriva mi svoje značenje. »P«, kaže, »znači Palisandrovinu.« Zanesen priznanjem, nastavljam projekciju. Međutim, kadrovi se smenjuju neverojatno brzo, tako da ne mogu pratiti radnju, uspijevam opaziti samo koloristični košmar brzih mrlja i preljeva. Kada sam već izgubio svako strpljenje, film na časak postaje normalan. Veliki trg i zapaljena lomača. Plamen guta automobile, tramvaje, bicikle i mnogo debelih priručnika »Uradi sam«. Oko lomače maršira dječak u mornarskom odijelu i pjeva starogradsku pjesmu *Budućnost pripada nama*. U lijevoj ruci nosi baklju, a u desnoj sladoled. Rez. Film nastavlja ludi košmar mrlja i preljeva. Ne, ne mogu to izdržati. Zaustavljam projekciju, a zatim polubudan dugo buljim u pepeljaru do vrha punu opušaka.

Osmi onirizam — četvrtak, 10 septembar 1981.

01.30^h Prilježan rad, ali i nenadano gađenje. Osjećam potrebu za bijegom u oniričko, za bijegom u drugačiju budnost, takvu koja umanjuje zahtjev odgovornosti.

Rudnik ametista bliješti rajskim sjajem. Ja sam rudar, neposredni proizvođač s ostrim pijukom u ruci. Prilazi mi šef smjene i nezadovoljno gunda. Prigovara mi da previše kopam, da enormno prebacujem normu, i da time izlazem neprijatnostima svoje drugove koji me ne mogu pratiti. Doista, teški klip. Tumačim mu mirno ali strasno, štoviše zaneseno, da želim kopati i da ću kopati koliko mi se sviđi, i samo kopati, kopati, kopati i opet kopati, kopati do besvijesti. Silazim dublje u rudnik. Šef trči za mnom. Hitro se okrenem; on, prestrašen, zastane. Na čelu mu fluorescentnim slovima piše *Alter Ego*. Od naplavina banalnosti protrem, i još dublje zaronim u rudnik. Zamahnem pijukom. Vagoneti odlaze puni ametista. Šef u očaju trga živa fluorescentna slova. Mrak.

04^h — Druga kriza u osam dana. Lupanje srca, drhtavica, slušne halucinacije (rika lava u sobi), hladan znoj, kočenje zglobova i grčevi u želucu izazvani valovima straha. Ni ovaj put ne uzimam sredstva. Strpljivo podnosim, i čekam smirenje. Negdje oko šest ujutro — prestanak. U stegnima stoljetni umor.

Deveti onirizam — petak, 11. septembar 1981.

02.45^h Jučerašnja je kriza bila upozorenje; dokaz je to što ne mogu raditi. Ipak, gađenje je nestalo, bolje reći prestalo. Možda trenutno pročišćenje, ili kratka »apstiničija duše«. Unatoč svemu, oniričko okružuje.

Padam polagano poput perja. Rijeka teče mirno. Apokaliptični lađar nezainteresirano vesla. Svjetlucaje podzemlja. Sa svih strana dolaze znaci tišine: smrt-bijela-kost; zelenkasta smrt s kosom; jahač išcerene lubanje; siva prozirna utvara; krhki i fluidni kostur; mršava starica u dugoj prozirnoj haljini pod ruku sa Svevišnjim, i tridesetak crnih ptičurina. Dolaze tiho i sporo vukući se bešćutno, ali neumitno. Gledaju me ispitivački. Postajem manji od makova zrna. Nestajem.

Vraćen iz oniričkog steznika, rezignirano buljim u papire. Za danas sam prazan, tako da *Ametist i sandalovina* moraju malo pričekati. Odlazim na spavanje. Prije no što usnem, maštam o apsolutnoj knjizi. O dugotrajnom snu svakog onirista. Mrak.

* Tematskom bloku časopisa *Polja* (San) isprva je bio namijenjen tekst o modusima psihičke energije s posebnim osvrtom na osnovne, zamišljen istovremeno i kao uvodni dio rasprave o psihologiji sna.